ISSN 1562-0905

Регіональна ЕКОНОМІКА

Regional Economy

№ 1 2023

Редакційна колегія

Кравців В.С. (*головний редактор*), Мельник М.І. (*заст. головного редактора*), Попадинець Н.М. (*відповідальний секретар*), Алєксєєв І.В., Біль М.М., Борщевський В.В., Васильців Т.Г., Возняк Г.В., Войцілас Д.М. (Румунія), Гжебик М. (Польща), Данилишин Б.М., Дейнека А.М., Іщук С.О., Колодійчук І.А., Корцеллі-Олейнічак Є.К. (Польща), Кузьмін О.Є., Чан Лінчао (Китай), Макарова О.В., Максимчук М.В., Маршал Т. (Польща), Мокій А.І., Панухник О.В., Пензес Я. (Угорщина), Пилипів Н.І., Риндзак О.Т., Садова У.Я., Семів Л.К., Седлакова І. (Словаччина), Сторонянська І.З., Федан Р. (Польща), Шульц С.Л., Якубів В.М.

Editorial Board

Kravtsiv V.S. (*editor-in-chief*), Melnyk M.I. (*vice-editor-in-chief*), Popadynets N.M. (*executive secretary*), Alyeksyeyev I.V., Bil M.M., Borshchevskyy V.V., Vasyltsiv T.H., Voznyak H.V., Voicilas D.M. (Romania), Grzebyk M. (Poland), Danylyshyn B.M., Deyneka A.M., Ishchuk S.O., Kolodiychuk I.A., Korcelli-Olejniczak E.K. (Poland), Kuzmin O.Y., Chang Linchao (China) , Makarova O.V., Maksymchuk M.V., Marszal T. (Poland), Mokiy A.I., Panukhnyk O.V., Penzes J. (Hungary), Pylypiv N.I., Ryndzak O.T., Sadova U.Y., Semiv L.K., Sedlakova I. (Slovakia), Storonyanska I.Z., Fedan R. (Poland), Shults S.L., Yakubiv V.M.

Журнал зареєстрований Міністерством України у справах преси та інформації 18.01.1996 р. та переєстрований Міністерством юстиції України 10.10.2016 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №22409-12309ПР

Засновники журналу:
Національна академія наук України, ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України"

Видавець: ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України".

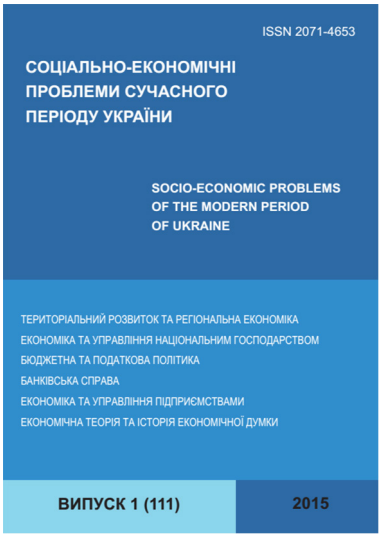
Адреса: вул. Козельницька, 4, м. Львів, 79026
тел.: (032)270-71-68, 270-71-00, (096)945-90-98
факс: (032)270-70-58, e-mail: irr_re@mail.lviv.ua, regionaleconomy.ird@gmail.com

Науково-практичний журнал "Регіональна економіка" включений до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, Польща.

Журнал внесений до переліку наукових фахових видань України категорії «Б» в галузі економічних наук наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. №886.

© ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України"
Регіональна економіка, 2023

Збірник наукових праць «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України»

Збірник наукових праць «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України» – це фахове науково-практичне видання, засноване Національною академією наук України та ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» у 1996 р. під назвою «Соціально-економічні дослідження в перехідний період» та перереєстроване у 2007 р. під теперішньою назвою.

У збірнику висвітлюються результати досліджень інституційних та соціально-економічних проблем розвитку України на макро-, мезо- та мікрорівнях, заохочуючи до публікації авторів, які здійснюють науково-дослідну роботу у різних сферах економіки.

Збірник внесено до переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі економічних наук, у яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07. 2020 р. №886).

Збірник включений до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, Польща.

За 21-річну історію існування збірника вийшло з друку 126 номерів, в яких опублікували свої статті тисячі авторів - науковці, викладачі, аспіранти у різних галузях економічної науки.

Сторінка збірника на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – http://nbuv.gov.ua/j-tit/sepspu.

Сторінка збірника на сайті ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» – http://ird.gov.ua/sep/.

Рекомендовано до друку вченою радою ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України"
(Протокол №2 від 20.03.2023 р.).

Літературний редактор: С.В. Федорова
Комп'ютерний макет: П.С. Попадюк

Опубліковані матеріали відображають точку зору авторів, що може не збігатись з позицією редколегії журналу. Автори несуть відповідальність за точність даних, прізвищ, цитат і за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Підп. до друку 29.03.2023 р. Формат 70x108/16. Папір оф. №1. Гарн. тип Таймс. Офс. друк.
Ум.-друк. арк. 10,56. Наклад 125.

Оригінал-макет виготовлено в ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України"
Віддруковано ФОП "Омельченко В.Г."
79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Триває передплата на всеукраїнський науково-практичний журнал «Регіональна економіка» на 2023 рік.

У журналі висвітлюються теоретичні та прикладні питання, пов'язані з формуванням та реалізацією державної регіональної політики в Україні, проблемами соціально-економічного життя її регіонів. Подаються офіційні матеріали, ділова інформація, повідомлення, рецензії.

Журнал орієнтований на науковців, викладачів, управлінців, спеціалістів народного господарства, підприємців, аспірантів.

Періодичність журналу: **щоквартальна**.

Передплата на журнал «Регіональна економіка» на 2023 р. приймається в усіх поштових відділеннях України; передплатний індекс 48356.

Адреса редакції: вул. Козельницька, 4, 79026 Україна, м. Львів, ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України".

ISSN 1562-0905. Регіональна економіка, 2023, №1, 1-152

Передплачуйте
науково-практичний журнал

Індекс 48356

ISSN 1562-0905

Регіональна ЕКОНОМІКА

2023
№1 (107)

ISSN 1562-0905

Регіональна ЕКОНОМІКА

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у листопаді 1996 року
Виходить щоквартально

Зміст

Регіональна політика і територіальний розвиток

Сторонянська І.З., *Беновська Л.Я.* Нова регіональна політика України: інструментарій та напрями реагування в умовах сучасних викликів 5

Поснова Т.В., *Теліщук М.М.* Відновлення розвитку креативної економіки в регіонах України 14

Мельник М.І., *Лещух І.В.* Когерентний підхід до формування сучасної моделі просторового розвитку економіки України 23

Пітюлич М.М., *Крупка А.Я.*, *Мінкович В.Т.*, *Чакій О.І.* Детермінанти розвитку та їх вплив на фінансову стійкість територіальних громад 34

Соціальна політика

Возняк Г.В., *Савчук Н.В.*, *Каспшишак А.В.* Вимушена міграція в умовах війни в Україні: інституційні проблеми інтеграції до життя в нових громадах.....45

Гарасимлюк М.В., *Левицька О.М.*, *Саєць І.А.* Мотивація персоналу як елемент управління діяльністю банку 55

Сембай Н.М. Напрями покращення якості підготовки кадрів харчової промисловості України в сучасних умовах 63

Економіка та управління національним господарством

Шульц С.Л., *Луцків О.М.*, *Габрель М.С.* Методичні підходи до оцінювання продуктивної спроможності регіонів: секторальний підхід 76

Іщук С.О., *Созанський Л.Й.*, *Ляховська О.В.* Трансформації у промисловому секторі економіки України: регіональний вимір 88

Навроцький О.А. Аграрний бізнес України: реалії сьогодення..... 102

Економіка підприємств

Садура О.Б., *Правдивець О.М.* Економічна стабільність та напрями зміцнення безпеки підприємств в умовах сучасних викликів 110

Жеватченко В.С. Перспективи розвитку інноваційного потенціалу аграрних підприємств 119

Зарубіжний досвід

Стадницький Ю.І., *Башинська Ю.І.* Чинники міжнародної торгівлі туристичними послугами: теоретичні аспекти 126

Рейманн М., *Корнус О.Г.*, *Венгерська Н.С.*, *Холодок В.Д.*, *Пацюк В.С.*, *Паланг Х.* Розвиток туристичного бізнесу прифронтових громад в умовах війни: зарубіжний та український досвід 136

Про журнал «Регіональна економіка» 145

Правила для авторів 147

2023
№1 (107)

ISSN 1562-0905

Regional ECONOMY

SCIENTIFIC-PRACTICAL JOURNAL

Founded in November 1996
Publishing quarterly

Contents

Regional Policy and Territorial Development

Storonyanska I.Z., *Benovska L.Ya.* New regional policy of Ukraine: tools and directions of response in the context of modern challenges 5

Posnova T.V., *Telishchuk M.M.* Restoration of the development of the creative economy in the regions of Ukraine 14

Melnyk M.I., *Leshchukh I.V.* A coherent approach to the development of a modern model of the spatial development of the Ukrainian economy 23

Pityulych M.M., *Krupka A.Ya.*, *Minkovych V.T.*, *Chakiy O.I.* Determinants of development and their impact on the financial resilience of territorial communities.....34

Social Policy

Voznyak H.V., *Savchuk N.V.*, *Kaspshyshak A.V.* Forced migration in the conditions of war in Ukraine: institutional problems of the integration into life in new communities.....45

Harasymlyuk M.V., *Levytska O.M.*, *Sayets I.A.* Staff motivation as an element of bank activity management.....55

Sembay N.M. Directions for improving the quality of training in the food industry of Ukraine in modern conditions 63

Economics and National Economy Management

Shults S.L., *Lutskiv O.M.*, *Habrel M.S.* Methodological approaches to the assessment of regional productive capacity: the sectoral approach.....76

Ishchuk S.O., *Sozanskyy L.Y.*, *Lyakhovska O.V.* Transformations in the industrial sector of Ukraine's economy: regional dimension 88

Navrotskyy O.A. Agricultural business of Ukraine: realities of today.....102

Economics and Business Management

Sadura O.B., *Pravdyvets O.M.* Economic stability and ways to strengthen the security of enterprises in the face of modern challenges 110
Zhevatchenko V.S. Prospects for the development of the innovative potential of agricultural enterprises 119

Foreign Experience

Stadnytskyy Yu.I., *Bashynska Yu.I.* Reasons for international trade and international movement of waste 126
Reimann M., *Kornus O.H.*, *Venherska N.S.*, *Kholodok V.D.*, *Patsyuk V.S.*, *Palang H.* Tourism development in frontline communities amid war: foreign and Ukrainian experiences 136

About the journal «Regional Economy» 145
Guidelines for authors 147

https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-2
УДК 338.24:332.142
JEL O10, R10

Т. В. Поснова, М. М. Теліщук

Відновлення розвитку креативної економіки в регіонах України

Розвиток креативної економіки завжди характеризувався виразними регіональними диспропорціями, які ще більше посилились в умовах воєнного стану. Розглянуто сучасний стан креативної економіки в регіонах. Наголошується на необхідності внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки відповідно до Плану відновлення України, розробленого Кабінетом Міністрів України. За результатами післявоєнної відбудови та трансформації Україна може набути широкі можливості завдяки високому рівню ІТ-розвитку в багатьох сферах економіки та динамічному зростанню креативних індустрій, які мають високий мультиплікатор доданої вартості. Відновлення креативної економіки в регіонах дасть змогу підтримати їхню економіку, зупинити відтік фахівців з країни, запровадити нові культурні та соціальні ініціативи відповідно до історичного й культурного контексту в різних регіонах, у такий спосіб зменшивши їхню диспропорційність.

Ключові слова: креативна економіка, креативна індустрія, регіональний розвиток, післявоєнне відновлення.

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиліття почали формуватися нові форми просторової організації креативної економіки: креативні регіони, креативні кластери, креативні простори та хаби. Про їхню роль, місце та значення у формуванні національного конкурентоспроможного продукту неодноразово зазначалося на різних рівнях державного управління. Наприклад, у державній стратегії регіонального розвитку креативні індустрії є одним з локомотивів розвитку підприємництва для підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів. Регіональний вектор розвитку креативної економіки спрямований на формування інфраструктурного забезпечення, поширення креативних товарів і послуг, розроблення шляхів залучення коштів. Для успішної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринку регіонам уже не достатньо мати лише матеріальні ресурси, треба володіти потужним креативним потенціалом, щоб своєчасно відповідати на виклики зовнішнього середовища. Проте через агресію росії креативна економіка зіткнулась з такими проблемами, як розрив ланцюжків попиту та пропозиції, скорочення внутрішніх і зовнішніх замовлень через безпекову ситуацію, безробіття, втрату виробничих потужностей, відтік персоналу та економічну рецесія. Усі ці процеси спровокували поглиблення диспропорцій у регіональному розвитку, які спостерігались і в довоєнний період.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми взаємовпливу креативної економіки та регіонального розвитку відображені в працях таких зарубіжних вчених: Т. Адорно, Дж. Джейкобс, Дж. О'Коннор, Дж. Коткін, Дж. Поттс, Р. Флоріда, Дж. Хокінс, Ч. Лендрі, Р. Лукас та інші.

В Україні дослідження розвитку креативної економіки на регіональному рівні знаходиться на початковій стадії. Наприклад, науковцями І. Вахович та О. Чуль було оцінено стан креативного регіонального розвитку в розрізі індустрій креативної економіки. Ю. Сотнікова здійснила аналіз регіонів України за методикою оцінювання рівня креативності Р. Флоріди – за індексами таланту, технологій та толерантності. К. Шапошников обґрунтував роль інституційного

© *Т. В. Поснова, М. М. Теліщук*, 2023.

середовища в креативному розвитку економіки регіону. Л. Федулова із співавторами у своїх працях відображають взаємозв'язок інноваційного розвитку з формуванням креативної економіки регіонів та аналізують передумови формування і розвитку креативної економіки регіонів, ураховуючи досвід Європейського Союзу. Ю. Фесина обґрунтував значення креативного потенціалу для регіонального розвитку.

Метою статті є аналіз креативної економіки в умовах воєнного стану та визначення ролі креативних індустрій в розвитку регіонів післявоєнної України.

Основні результати дослідження. На початковому етапі розвитку креативної економіки вважалося, що держава не відіграє або відіграє мінімальну роль у розвитку культурної та креативної сфер. Утім, коли креативні індустрії почали набирати обертів, прийшло розуміння, що важливим гравцем у формуванні та розвитку креативної економіки є держава, яка ініціює та координує такі активності (зокрема, через формування та реалізацію відповідних державної та регіональної політик).

В Україні до повномасштабного вторгнення росії цей сектор оцінювався в 4% ВВП (уся креативна економіка – 7,5% ВВП). Зайнятість оцінювалась у 350 тис. Це одна з небагатьох галузей економіки, де останніми роками зросла кількість працівників. Водночас розвиток креативної економіки також демонструє очевидні відмінності. Аутсорсинг IT-сектору (ігри, мобільні та комп'ютерні додатки, програми) забезпечив найбільшу частку доданої вартості та зростання зайнятості.

Упродовж 2019-2021 рр. в Україні успішно розпочали реалізацію ефективні проєкти від муніципалітетів Дніпра, Києва, Житомира, які готові були створювати креативні хаби, упроваджувати програми бізнес-освіти, заохочувати креативні стартапи, залучати талановиту креативну молодь. Наприклад, частка нематеріальних активів Google, Apple, Facebook, які мають найвищу капіталізацію, уже зросла до 84%.

Початок 2022 р. характеризувався підвищеним попитом на культурний продукт в Україні через продовження урядової програми «єПідтримка», що почалася ще наприкінці 2021 р. У межах програми вакцинованим громадянам на віртуальні банківські картки спрямовувалася тисяча гривень, яку можна було витратити виключно за цільовим призначенням – на культуру, пасажирські перевезення, спорт, ліки тощо. Найпопулярнішими були витрати на книги, квитки в кінотеатри, театри, на концерти. На 21.02.2022 р. на культурні товари та послуги українці витратили близько 2,3 млрд грн Зазначимо, що задекларовані доходи трьох секторів, на які найбільше вплинула програма «єПідтримка» (кіно, видавнича справа, перформативний сектор), за перший квартал у номінальних показниках становили близько 3,1 млрд грн Отже, перші два місяці в першому кварталі 2022 р. українські креативні компанії мали змогу провадити економічну діяльність повною мірою.

Але з початком війни креативна індустрія змінилася: менше талантів, скорочення фінансування, зниження попиту на культурні продукти та послуги та розірвані ланцюжки поставок, що негативно вплинуло на розвиток галузі. Державні кошти, які раніше спрямовувалися на розвиток культури, тепер спрямовуються на підтримку Збройних сил України в умовах воєнного стану. Через скорочення потреб населення, яке опинилося на окупованих територіях, у районах активних бойових дій або вимушено залишило Україну (близько 20% потреб не формується лише через еміграцію понад 7,5 млн громадян), зменшується активність у креативній економіці. Зокрема, ідеться про виробництво та розповсюдження кіно – та відеофільмів, літературу та

видавничу справу, мистецтво, архітектуру та дизайн, рекламні агентства, театри та концертні зали, музеї, легку промисловість.

Під час повномасштабної війни креативна індустрія України скоротилася майже на 40%, а 20% робочої сили виїхали за кордон. Примітно, що 37% зайнятих у креативних індустріях втратили роботу або залишилися без зарплати під час війни. 39% креативних компаній відчувають падіння замовлень і продажів. У чверті креативних компаній продажі впали на 90% і більше. Ці цифри збільшуються через те, що війна триває.

У табл. 1 наведено суму задекларованого доходу креативних індустрій у першому кварталі 2022 р. порівняно з першим кварталом 2021 р., дані 2022 р. продефльовано на індекс інфляції.

Таблиця 1

Суми задекларованого доходу креативних індустрій у першому кварталі 2022 р. порівняно з першим кварталом 2021 р.

Суб'єкти господарювання	I квартал 2021 р.	I квартал 2022 р.
ФОП	43 010 682 тис. грн	15 305 070 тис. грн
Юридичні особи	36 257 549 тис. грн	31 179 706 тис. грн
Усього	79 268 231 тис. грн	46 484 776 тис. грн

Джерело: складено авторами на основі [1].

Загальна сума задекларованого доходу для креативних індустрій у I кварталі 2022 р. становить 41% (до оподаткування) порівняно з першим кварталом 2021 р. Виручка за рік знизилась із 79,3 млрд грн до 46,5 млрд грн У першому кварталі 2022 р. найбільше зменшились доходи фізичних осіб-підприємців за спрощеною системою оподаткування – на 64% (до 15,3 млрд грн, номіналом – до 17 млрд грн). Якщо на початку 2021 р. ФОП у сфері креативних індустрій задекларували навіть більше доходів, ніж юридичні особи, у 2022 р. ситуація змінилася. Задекларовані доходи юридичних осіб зменшилися на 14% (на 5 млрд грн), але водночас були вдвічі більшими за доходи ФОП.

Загальна кількість платників податку в українському секторі креативних індустрій у I кварталі 2022 р. зменшилася на 60% порівняно з першим кварталом 2021 р. (не враховуючи фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування, інформацію за цей квартал ДПС не надала). Кількість платників податків у I кварталі 2021 р. становила 205 378, зменшившись за рік до 82 641 [1].

Корпорації зафіксували незначне зростання всіх податків, крім податку на прибуток (-1,74%) і податку на майно (-34%). Однак галузевий вимір показує, що надходження від податку на прибуток впали на 52% у всіх секторах, крім IT, що свідчить про те, що криза також впливає на бізнес. Загальні податкові надходження до зведеного бюджету сектору креативних індустрій у I кварталі 2022 р. зросли на 16% порівняно з I кварталом 2021 р. (до 8,1 млрд грн у дефльованих показниках). Понад половину цього збільшення пояснюється зростанням надходжень від єдиного податку від закриття підприємств і виплат боргів [1].

IT-галузь сплатила найбільше податків (фіксований податок – 82%, ПДВ – 62%, податок на прибуток – 54%, податок на прибуток – 73%) у галузевому розрізі. Найбільшими платниками податків є IT, реклама, кіно та архітектура, але між лідерами решти секторів є великі розриви. Ці чотири основні сектори сплачують понад 90% податкових надходжень. Податкові надходження зменшуються у видавничій справі, відділах продуктивності, архітектурі, кіно та інших секторах. Отже, незважаючи на загальне збільшення рівня податкових надходжень у креативних галузях, це зростання було нерівномірним і зумовлене значною часткою IT у структурі креативної індустрії.

Втрати платників податків у креативних індустріях на фоні загальної економічної кризи виливаються в додаткові витрати державного бюджету на переїзд кваліфікованих працівників за кордон, соціальну допомогу та виплати через безробіття. У першому кварталі 2022 р. на тлі загальної невизначеності міжнародні партнери та організації у сфері культурних і креативних індустрій насамперед зосередяться на забезпеченні базової безпеки для кваліфікованих працівників в Україні та наданих багатьом можливостям за кордоном [1].

Наразі в Україні найбільш сприятливим середовищем для розвитку креативних індустрій є IT-сектор, де клієнти – це переважно іноземні інвестори. В IT-індустрії домінує самозайнятість і неформальна зайнятість, високий рівень оплати праці, комфортні умови праці, гнучкий графік роботи [2]. Розвиток IT-сектору є одним з головних завдань для забезпечення зростання креативних індустрій, внесок яких можна оцінити за їхньою часткою у ВВП, формуванням доданої вартості, кількістю робочих місць, обсягом експортного потенціалу та надходженням валюти в країну [3].

Варто зазначити, що після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну 46% українських IT-фахівців переїхали в безпечніше місце саме в регіонах нашої країни. Найчастіше переїжджали IT-фахівці із Харкова (87%) та Чернігова (89%), а також із Києва (80%). Дещо рідше фахівці виїжджали із Сум – лише 56% поїхали з міста після початку війни. Близько половини спеціалістів залишили Одесу, Миколаїв, Херсон, Запоріжжя. З Дніпра після початку війни виїхало лише 38% IT-фахівців. Найчастіше українські IT-фахівці переїжджали на Львівщину. У цей регіон релокувалось 11% усіх опитаних айтішників (або 23% фахівців, які переїхали в межах України). Також IT-фахівці переїжджали на Закарпаття (9%) та до Івано-Франківської області (6%). За кордон виїхало 14% працівників української IT-сфери. Серед інших країн лідером є Польща, куди переїхало 35% українських IT-фахівців, які виїхали за кордон. На другому місці для релокації знаходиться Німеччина – 10% [4].

Водночас креативні індустрії мають шанс стати відновлювальними ланками економіки України після війни. Частина підприємців продовжує працювати, експортуючи креативний продукт і підтримуючи економіку держави. Україна може набути за результатами післявоєнної відбудови та трансформації широкі можливості завдяки високому рівню IT-розвитку в багатьох сферах економіки та динамічному зростанню креативних індустрій, які мають високий мультиплікатор доданої вартості.

Для ефективного розвитку креативної економіки в регіонах України була розроблена Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Стратегія мала на меті реалізувати ціль «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів», у межах якої передбачається поширення практики утворення центрів розвитку креативної економіки в містах різного масштабу та з різними соціально-економічними умовами. Метою створення центрів креативної економіки було підвищення інвестиційної привабливості регіону та сприяння розвитку бізнесу в креативному секторі економіки. Передбачалось, що відповідні центри стимулюватимуть зростання економічної діяльності в регіоні, сприятимуть розумному підприємництву та допоможуть зменшити безробіття серед молоді та імміграцію [5].

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури опрацювало концепції та попереднє технічно-економічне обґрунтування створення центрів розвитку креативної економіки в різних регіонах. Також у міністерстві обговорювалась можливість реалізації пілотних проєктів у кількох містах України: обрання локації для розташування центрів, проведення консультацій з потенційними партнерами та донорами. Створення таких центрів мало на меті

стимулювати розвиток креативної економіки, підвищити економічну активність, культивувати смарт-підприємництво, знизити безробіття та еміграцію молоді [6].

Однак через воєнний стан потрібно внести зміни до Закону України «Про засади державної регіональної політики», нова редакція якого має враховувати сучасні реалії, що склались у контексті регіонального розвитку внаслідок війни, і визначити потрібні для відновлення регіонів та уражених територій планувальні документи, інструменти фінансування відновлення, способи державної підтримки розвитку окремих функціональних типів територій, моніторингу та оцінювання успішності відновлення.

Доцільним є перегляд та оновлення чинної Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та відповідних обласних стратегій. Нова редакція стратегії за своєю суттю має стати стратегічним планувальним документом для відновлення країни та стабілізації ситуації у регіонах і стимулювання їхнього розвитку в повоєнний період. У ньому має бути чітко означена типологізація макрорегіонів за близькістю розміщення їх до фронту, наслідками бойових дій / бомбардувань / обстрілів і визначено орієнтири щодо їхньої спеціалізації на загальноукраїнському ринку на основі повоєнних можливостей. Стратегія має визначити типи уражених територій – мікрорегіони / територіальні громади, які постраждали від бойових дій; встановити певну класифікацію цих типів залежно від об'єктивних показників ступеня руйнування інфраструктури, місцевої економіки, демографічної ситуації. Нова стратегія має оперувати такими функціональними типами територій, які були визначені раніше та об'єктивно нікуди не ділись через війну: регіональні полюси зростання, прикордонні території в несприятливий умовах, сільські території в несприятливих умовах, гірські території тощо [7].

Громади, які ще не розробили стратегії (а їх 821), повинні узгодити цілі та завдання у своїх документах із відповідними цілями та завданнями стратегій вищого адміністративного рівня. Утім, зауважимо, обласні стратегії виглядають морально застарілими (через COVID-19, війну та зовсім іншу економічну ситуацію) вже на самому початку строку своєї дії. Досвід 2021-2022 рр. засвідчив проблему обмеження щодо планування можливих сценаріїв розвитку та ймовірних ризиків, які потрібно врахувати, працюючи над оновленням цих стратегій [6].

Зміни до законодавства в контексті регіонального розвитку та державної стратегії регіонального розвитку мають бути узгоджені з Планом відновлення України, в якому креативним індустріям присвячено окремий розділ – «Культура та інформаційна політика». Реалізація плану має забезпечити збереження і розвиток робочих місць у сфері креативних індустрій (до кінця 2022 р. – 220 тис. офіційно зайнятих, до кінця 2025 р. – 380 тис., до кінця 2032 р. – 600 тис.). Основні цілі, передбачені Планом відновлення України: подвоєна додана вартість у креативних галузях, покращена якість кваліфікованих працівників, кваліфіковані працівники з-за кордону, повернення кваліфікованих працівників, які виїхали за кордон після початку широкомасштабного вторгнення [8].

У межах Плану відновлення України для креативних індустрій визначено основні проблеми, спричинені війною, які важливо розв'язати якомога швидше, зокрема: 37% зайнятих у креативних індустріях втратили роботу або не отримують зарплату під час війни; 39% креативних компаній вимушено зменшили або втратили замовлення та продажі; чверть креативних компаній втратили понад 90% своїх продажів; 20% представників креативної індустрії виїхали з країни через війну; щодо державних заходів підтримки бізнесу, то 37% креативних підприємців зазначили, що їхній бізнес не відповідає умовам програми (КВЕД, регіон, організаційно-правова форма тощо), а ще 28% – програма не вирішує проблем компанії та не відповідає її потребам; унаслідок

заборони або обмеження, накладеного органами державної влади на користування приватним майном, було скорочено державні витрати на Український культурний фонд та Український інститут книги [9].

Крім того, у межах Плану відновлення України основні напрями у сфері креативних індустрій визначені в коротко-, і середньо – та довгостроковій перспективі (рис. 1).

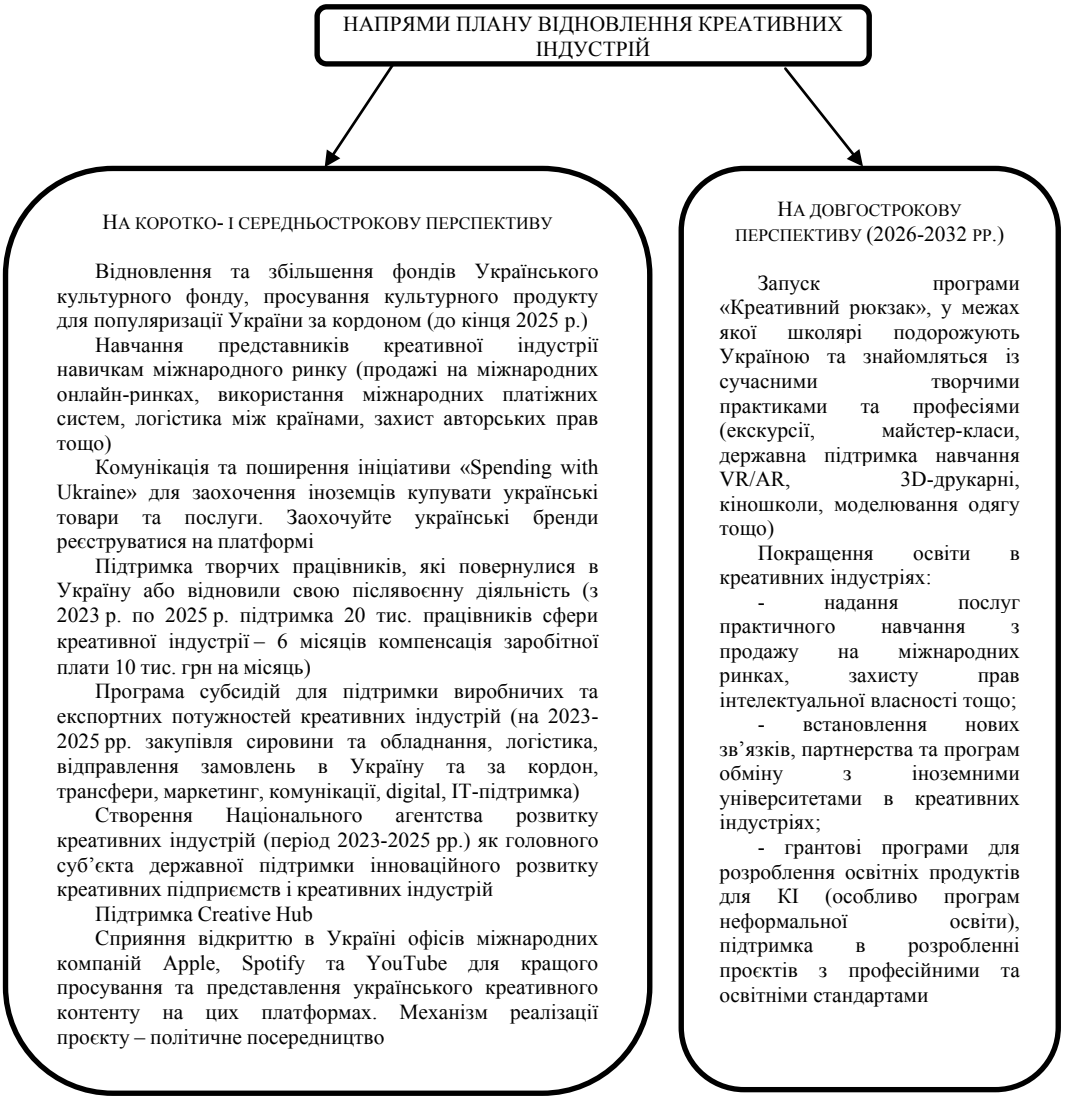

Рис. 1. Основні напрями плану відновлення креативних індустрій

Джерело: складено авторами на основі [10].

Також передбачено сприяння розвитку креативних індустрій шляхом зниження податкового навантаження на них і фіскального стимулювання задля відновлення виробництва, а також подальшого розвитку компаній у секторі креативних індустрій; вирішення проблеми «тіньової» діяльності в концертній індустрії шляхом запровадження «єдиного квитка» (реєстру квиткової індустрії) та зміни оподаткування продавців квитків (щоб продавці не могли покладатися на спрощені квитки) тощо.

Безумовно, відновлення креативної економіки в регіонах є дуже важливим для підтримки України та наближення її до перемоги. Тому умовах повномасштабної війни на безпечніших територіях, як-от Івано-Франківська чи Чернівецька області, важливо відновлювати роботу на закритих підприємствах і відкривати нові виробництва, створюючи нові робочі місця. Для цього потрібно об'єднати людські, технічні, фінансові та організаційні ресурси. Наприклад, діяльність органів місцевого самоврядування територіальних громад в умовах повномасштабної російської агресії та надання допомоги менш постраждалими від війни територіями більш постраждалим продемонстрували ефективність політики децентралізації та регіонального розвитку.

З огляду на зазначене потрібно розробити нову політику регіонального розвитку, яка потребує всебічного аналізу нинішньої ситуації, що пов'язана з війною та її впливом на ситуацію в Україні, її регіонах і в територіальних громадах. Оскільки найбільших руйнувань зазнали та зазнають промислові міста та регіони України, це значно впливає нині та впливатиме в майбутньому на розміщення продуктивних сил по території України і визначатиме можливості повернення людей у ці промислові міста та регіони.

Незважаючи на продовження війни, уже сьогодні слід планувати шляхи відновлення уражених територій і створення умов для якомога швидшого повернення в Україну українських біженців, а також відновлення місцевої, регіональної та національної економіки. Оскільки відновлення регіонів і відбудова уражених територій вимагатиме значних фінансових ресурсів, яких немає в місцевих бюджетах і досить мало у Державному бюджеті України, то треба створити державний фонд відновлення та регіонального розвитку. Наповнення цього фонду має відбуватись із різних джерел – конфіскованих активів РФ, внесків країн-донорів, кредитів міжнародних фінансових організацій. Саме цей фонд повинен фінансувати різні програми, спрямовані на відновлення регіонів, які готуються відповідно до Плану відновлення України, який є складовою частиною державної стратегії регіонального розвитку [7].

Якщо країна братиме участь у відбудові креативної економіки, остання може допомогти відновити країну та навіть стати рушійною силою цього процесу. Крім того, представники креативної індустрії можуть створювати нові креативні території. Адже стійкість і креативність України вражають світ. Використання нашого інтелекту та креативності для створення якісних продуктів – це, безперечно, те, що ми вміємо найкраще. На думку експертів, майбутнє нашої цивілізації саме за креативною індустрією, тому, незважаючи на складну ситуацію, Україна все ще має шанс переосмислити себе та бути в авангарді глобального розвитку.

Розвиток креативної економіки в регіонах має багато переваг для самої економіки. По-перше, це прискорить уже активну цифрову трансформацію в Україні та зробить процес більш прозорим на всіх рівнях. Що не менш важливо, це допоможе повернути українців, які вимушено залишили країну, і забезпечити їх високооплачуваною роботою. Талановиті люди зможуть реалізувати свій потенціал в Україні та заробляти на своєму розумі та креативності, не шукаючи кращого життя деінде. Зокрема, це стане можливим завдяки більшій зосередженості на експорті креативних продуктів, що сприятиме збільшенню впізнаваності України на світовому ринку, а відтак зростанню обсягів інвестицій у країну.

Висновки. Отже, реалізація напрямів відновлення креативної індустрії як на регіональному, так і на національному рівнях можлива за умови обґрунтування різних інструментів регулювання економічної діяльності залежно від впливу креативних індустрій на соціально-економічну динаміку регіонів і країни

загалом. Сталий розвиток регіонів і креативна економіка є взаємопов'язаними факторами. Тому відновлення креативної економіки в регіонах дасть змогу підтримати економіку, зупинити відтік фахівців з країни та запровадити нові культурні та соціальні ініціативи відповідно до історичного та культурного контексту в різних регіонах. Адже поєднання економічних чинників, креативних і культурних аспектів створюють потужні можливості, термін придатності яких дуже довготривалий. Водночас креативні індустрії мають шанс стати відновлювальними ланками економіки України після війни. Післявоєнна розбудова регіональних центрів креативної економіки на основі оновленого законодавства регіонального розвитку, державної стратегії регіонального розвитку відповідно до Плану відновлення України – це шлях для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій. Вони забезпечать надходження до центрального й місцевих бюджетів, сприятимуть зниженню міграції українців за кордон і допоможуть зменшити диспропорції регіонального розвитку. Отже, за результатами післявоєнної відбудови та трансформації Україна зможе набути широкі можливості завдяки високому рівню IT-розвитку в багатьох сферах економіки та динамічному зростанню креативних індустрій, які мають високий мультиплікатор доданої вартості.

Список використаних джерел

1. *Податкові надходження у сфері креативних індустрій в Україні: I квартал 2022 vs I квартал 2021*. К.: Міністерство культури та інформаційної політики України, 2022. URL: https://drive.google.com/file/d/1XM6XO2zZMbiPhdUCuCUcOpUg13jEVbYh/view
2. *Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст.* 2021. 68 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1XM6XO2zZMbiPhdUCuCUcOpUg13jEVbYh/view
3. Поснова Т. В., Терещенко Г. М. Розвиток IT-освіти як чинник формування креативного людського капіталу. *Освітня аналітика України.* 2021. Вип. 3. С. 5-16. DOI: https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-3-5-16
4. Куди переїхали IT-спеціалісти через війну. Карта міграції. *DOU*: сайт. 8.04.2022. URL: https://dou.ua/lenta/articles/war-migration-map
5. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5.08.2020 р. № 695. *Законодавство України:* сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text
6. Створення центрів креативної економіки. *Міністерство розвитку громад та територій України:* сайт. 2021. URL: https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/stvorennya-czentriv-kreatyvnoyi-ekonomiky
7. Ткачук А., Третяк Ю. Про відновлення та регіональний розвиток після війни. *Інститут громадянського суспільства:* сайт. 14.06.2022. URL: https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny
8. VI Форум «Креативна Україна: Сила стійкості»: креативні індустрії. *Міністерство культури та інформаційної політики України:* сайт. 8.12.2022. URL: https://mkip.gov.ua/news/8245.html
9. *Проект Плану відновлення України*. Національна рада з відновлення України від наслідків війни, 2022. 350 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/culture-and-information-policy.pdf
10. Гетманцев Д. Роль креативних індустрій в економіці післявоєнної України. *Економічна правда:* сайт. 21.12.2022. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/21/695268

References

1. *Podatkovi nadkhodzhennya u sferi kreatyvnykh industriy v Ukrayini: I kvartal 2022 vs I kvartal 2021 [Tax revenues in the field of creative industries in Ukraine: quarter I of 2022 vs quarter II of 2021]*. K.: Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1XM6XO2zZMbiPhdUCuCUcOpUg13jEVbYh/view [in Ukrainian].
2. *Kreatyvna ekonomika: nova ekonomichna epokha XXI st. [Creative economy: the new economic era of the XXI century]* (2022). Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1XM6XO2zZMbiPhdUCuCUcOpUg13jEVbYh/view [in Ukrainian].
3. Posnova, T. V., & Tereshchenko, H. M. (2021). Rozvytok IT-osvity yak chynnyk formuvannya kreatyvnoho lyuds'koho kapitalu [The development of IT education as a factor in the formation of creative human capital]. *Osvitnya analityka Ukrainy – Educational analytics of Ukraine*, 3, 5-16. DOI: https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-3-5-16 [in Ukrainian].

4. Kudy pereyikhaly IT-spetsialisty cherez viynu. Karta mihratsiyi [Where IT specialists moved because of the war. Migration map] (2022, Apr 8). *DOU*: Website. Retrieved from https://dou.ua/lenta/articles/war-migration-map [in Ukrainian].
5. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na 2021-2027 roky [State regional development strategy for 2021-2027] (2020). Approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted on 2020, Aug 5, 695. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text [in Ukrainian].
6. Stvorennya tsentriv kreatyvnoyi ekonomiky [Creation of creative economy centers] (2021). *Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine*: Website. Retrieved from https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/stvorennya-czentriv-kreatyvnoyi-ekonomiky [in Ukrainian].
7. Tkachuk, A., & Tretyak, Yu. (2022, Jun 14). Pro vidnovlennya ta rehional'nyy rozvytok pislya viyny [On reconstruction and regional development after the war]. *Institute of Civil Society*: Website. Retrieved from https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny [in Ukrainian].
8. VI Forum «Kreatyvna Ukrayina: Syla stiykosti»: kreatyvni industriyi [VI Forum «Creative Ukraine: The Power of Sustainability»: creative industries] (2022, Dec 8). *Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine*: Website. Retrieved from https://mkip.gov.ua/news/8245.html [in Ukrainian].
9. *Proekt Planu vidnovlennya Ukrayiny [Project of the Recovery Plan of Ukraine]* (2022). The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/culture-and-information-policy.pdf [in Ukrainian].
10. Hetmantsev, D. (2022, Dec 21). Rol' kreatyvnykh industriy v ekonomitsi pislyavoyennoyi Ukrayiny [The role of creative industries in the economy of post-war Ukraine]. *Economic truth*: Website. Retrieved from https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/21/695268 [in Ukrainian].

Posnova T. V., Telishchuk M. M. Restoration of the development of the creative economy in the regions of Ukraine.

The regional vector of creative economy development is aimed at the formation of infrastructural support, distribution of creative goods and services, and evolution of ways to attract funds. For successful competition in the internal and foreign markets, it is no longer enough for regions to have only material resources, but they must also have a strong creative potential in order to respond promptly to the challenges of the external environment. At the same time, the development of the creative economy has always been characterized by distinct regional disparities, which have become further intensified under martial law. In this regard, it is necessary to create a new regional development policy, which requires a comprehensive analysis of the current situation related to the war and its impact on the situation in Ukraine as a whole and in the regions and territorial communities. Since the industrial cities and regions of Ukraine have suffered and are suffering the greatest destruction, this significantly affects now and will affect in the future the placement of productive forces on the territory of Ukraine and will determine the possibility of people returning or not returning to these industrial cities and regions. The article considers the current state of the creative economy in the regions and the need to amend the Law of Ukraine "On Principles of Regional Policy" and the 2021-2027 State Strategy for Regional Development in accordance with Ukraine's Recovery Plan by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The post-war development of regional creative economy centers should take place on the basis of updated legislation on regional development. In addition, the State Fund for Reconstruction and Regional Development should be created since the reconstruction of regions affected territories requires significant financial resources, which are not available in local budgets and are quite small in the state budget of Ukraine. The restoration of the creative economy in the regions will make it possible to support their economy, stop the outflow of specialists from the country, and introduce new cultural and social initiatives in accordance with the historical and cultural context in different regions, thus reducing their imbalances.

Keywords: creative economy, creative industry, regional development, post-war recovery.

Поснова Тетяна Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної політики Державного податкового університету (e-mail: tatosnova@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-2038-7743).
Posnova Tetyana Viktorivna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of economic policy of the State Tax University.

Теліщук Мирослава Миколаївна – старший викладач кафедри економічної політики Державного податкового університету (e-mail: miroslava_27@ukr.net, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-7950-6957).
Telishchuk Myroslava Mykolayivna – Senior Lecturer of the Department of economic policy of the State Tax University.

Надійшло 02.01.2022 р.